ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส จังหวัดขอนแก่น

ศิวรรจน์ กุลจิตติสำราญ, พย.บ.[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานแบบคู่ขนาน (Convergent Parallel Design) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ระดับความพร้อม และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส จังหวัดขอนแก่น ตลอดจนสำรวจปัญหาและอุปสรรคเชิงลึกของผู้ประกอบการ โดยศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 9 แห่ง ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำไปสรุปอ้างอิงเป็นตัวแทนของสถานประกอบการทั้งจังหวัดได้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (กำหนดเกณฑ์การแปลผลมาตราส่วน 5 ระดับที่ช่วงคะแนน 4.50-5.00 เป็นระดับมากที่สุด และมาตราส่วน 3 ระดับที่ช่วงคะแนน 2.34-3.00 เป็นระดับสูง) และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน (สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยนำผลทั้งสองส่วนมาบูรณาการอธิบายซึ่งกันและกัน ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2569 ถึงเดือนกรกฎาคม 2569

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.58, S.D.=0.21) โดยด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัยมีคะแนนสูงสุด ส่วนด้านการตลาดและเครือข่ายมีคะแนนต่ำสุด 2) ระดับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$=2.63, S.D.=0.37) 3) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r_s=0.68, $p<0.05$) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยอธิบายผลเชิงปริมาณ โดยพบว่าผู้ประกอบการมีทัศนคติเชิงบวก แต่มีข้อจำกัดที่ท้าทายด้านต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์และการปรับตัวสู่ระบบจัดเก็บข้อมูลสุขภาพที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งอธิบายสาเหตุที่คะแนนความพร้อมด้านกระบวนการต่ำที่สุด สรุปได้ว่าสถานประกอบการมีความพร้อมในระดับสูง แต่ยังต้องการการสนับสนุนเชิงรุกจากภาครัฐในด้านองค์ความรู้เชิงระบบ งบประมาณ และระบบข้อมูลสุขภาพ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความพร้อม, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์, สถานประกอบการนวดแผนไทย, ศูนย์เวลเนส

[1] นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ; E-mail: Siwan3232@gmail.com

Factors Associated with Readiness to Upgrade Thai Traditional Massage Establishments to Wellness Centers in Khon Kaen Province

Siwan Kunchittisamran, B.N.S.[1]

Abstract

This convergent parallel mixed-methods research aimed to study the level of management factors, the readiness level, and the relationship between management factors and readiness to upgrade Thai traditional massage establishments to wellness centers in Khon Kaen province, as well as to explore the in-depth problems and barriers of entrepreneurs. The target group consisted of 9 eligible establishments selected by purposive sampling, which is a limitation, as it cannot be generalized to represent all establishments in the province. Data were collected using questionnaires (with interpretation criteria set at 4.50-5.00 for the highest level on a 5-level scale, and 2.34-3.00 for a high level on a 3-level scale) and in-depth interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics (Spearman's rank correlation), and qualitative data were analyzed using content analysis, with both findings integrated to explain each other. Data collection was conducted from May 2026 to July 2026.

The results revealed that: 1) Overall management factors were at the highest level ($\bar{x}$=4.58, S.D.=0.21), with service and safety standards scoring the highest, while marketing and networking scored the lowest. 2) The overall readiness for upgrading to a wellness center was at a high level ($\bar{x}$=2.63, S.D.=0.37). 3) Management factors were positively correlated with readiness to upgrade to a wellness center with statistical significance (r_s=0.68, $p<0.05$). In-depth interviews explained the quantitative findings, indicating that entrepreneurs had a positive attitude toward the upgrade. However, the main barriers were economic costs and transitioning to a standardized health information system, which explained the lowest score in process readiness. In conclusion, the studied establishments have a high level of readiness but require proactive government support in terms of systemic knowledge, funding, and health information systems to build sustainable competitiveness.

Keywords: Readiness, Associated Factors, Thai Traditional Massage Establishments, Wellness Centers

[1] Public Health Technical Officer, Professional Level, Khon Kaen Provincial Health Office ; E-mail: Siwan3232@gmail.com

บทนำ

พลวัตของระบบเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบันได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคที่ประชากรให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันและการสร้างเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม (Wellness) อย่างมีนัยสำคัญ รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ในการผลักดันประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical and Wellness Hub) เพื่อยกระดับมาตรฐานบริการสุขภาพและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Global Health Division, 2021) การนวดแผนไทยถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดไปสู่การบริการเชิงเวลเนสที่ครบวงจร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน "ศูนย์เวลเนส" เพื่อใช้เป็นเครื่องมือรับรองคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2564)

จังหวัดขอนแก่นมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในฐานะศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและบริการทางการแพทย์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ที่มีการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, 2567) อย่างไรก็ตาม อ้างอิงจากฐานข้อมูลกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2567) พบว่าจังหวัดขอนแก่นมีสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ได้รับอนุญาตเฉพาะประเภทกิจการนวดเพื่อสุขภาพและสปา รวมทั้งสิ้น 319 แห่ง แต่มีสถานประกอบการเพียงจำนวนหลักสิบแห่ง (ไม่ถึงร้อยละ 5) ที่สามารถผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนสได้จริง ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบ คือ สถานประกอบการนวดแผนไทยส่วนใหญ่ยังเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการลงทุน การขาดแคลนบุคลากรผู้ให้บริการที่มีความรู้เชิงเวลเนส และความไม่พร้อมในการปรับปรุงโครงสร้างสถานที่ให้เข้าเกณฑ์มาตรฐานที่มีความละเอียดซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานข้อจำกัดและอุปสรรคของสถานประกอบการในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่เผชิญความท้าทายด้านต้นทุนในการยกระดับธุรกิจบริการสุขภาพ (วนิดา อ่อนละมัย และคณะ, 2567; Khotnarin, 2025)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Organizational readiness for change) (Caci et al., 2025) ภายใต้กรอบทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View) พบว่า ความสำเร็จในการยกระดับธุรกิจบริการสุขภาพมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของคุณลักษณะผู้ประกอบการ และ 2) ปัจจัยด้านขีดความสามารถในการบริหารจัดการสถานประกอบการ ประกอบด้วย 5 มิติ คือ มาตรฐานบริการ บุคลากร สถานที่ ระบบบริหารจัดการ และการตลาด เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรดังกล่าว กับความพร้อมในการยกระดับตามเกณฑ์ศูนย์เวลเนสทั้ง 3 มิติ (โครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์) (ณัฏฐ์ณิภาภัค อุปนันท์ และคณะ, 2568; ธารากร ธาราธำรงฤทธิ์ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นการประเมินคุณภาพบริการโดยทั่วไป แต่ยังขาดหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการประเมิน "ความพร้อม" (Readiness) อย่างเป็นระบบ ตลอดจนขาดการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนสในบริบทของพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ระดับความพร้อมและทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าว โดยจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในกลุ่มสถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดขอนแก่นที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 9 แห่ง ซึ่งองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นในการทำความเข้าใจบริบท ปัญหา และข้อจำกัดเชิงลึก เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นสำหรับกำหนด

แนวทางและมาตรการสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการบริหารจัดการและระดับความพร้อมของสถานประกอบการนวดแผนไทยในการยกระดับมาตรฐานเป็นศูนย์เวลเนส ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส ตลอดจนสำรวจปัญหาและอุปสรรคเชิงลึกของผู้ประกอบการ

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบบคู่ขนาน (Convergent Parallel Mixed Methods Design) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแบบสำรวจตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในระยะเวลาเดียวกัน แล้วนำผลลัพธ์มาบูรณาการ เพื่ออธิบายและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ สถานประกอบการ (ผู้ให้ข้อมูล 1 คน ต่อ 1 แห่ง)

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากฐานข้อมูลสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 319 แห่ง ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion Criteria) คือ เป็นสถานประกอบการประเภทนวดเพื่อสุขภาพหรือสปา ที่เปิดดำเนินกิจการมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน เพื่อให้มีระบบงานที่คงที่ มีความประสงค์ในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส และผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งพบว่ามีสถานประกอบการที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 9 แห่ง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด (Total Population) จำนวน 9 แห่ง เพื่อลดความเอนเอียงในการคัดเลือก (Selection Bias)

กรอบแนวคิด

การศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View) ร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานการรับรองศูนย์เวลเนสของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการ (5 มิติ) กับตัวแปรตาม คือ ความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส (3 มิติ) ดังแสดงในภาพที่ 1

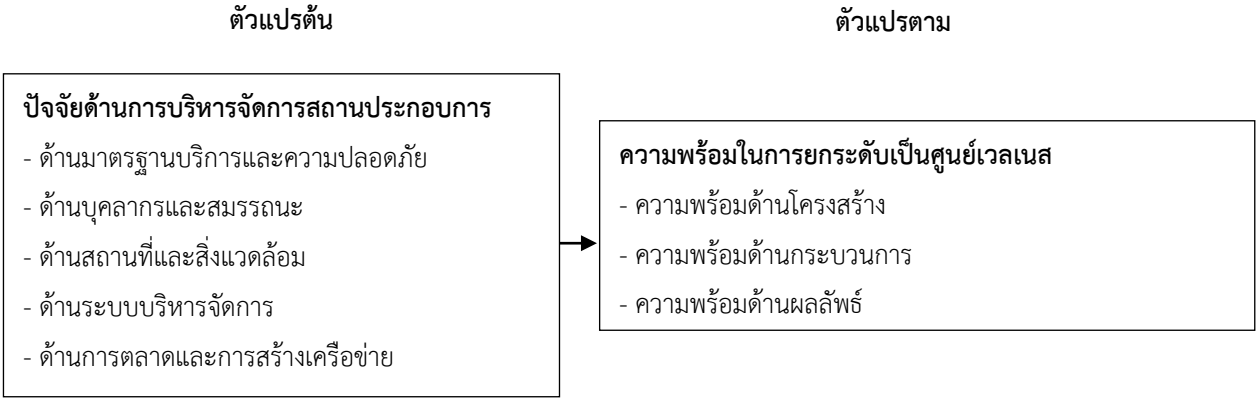

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีฐานทรัพยากร และเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เวลเนส ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) โดยมีเกณฑ์การแปลผลคือ 4.50-5.00 ระดับมากที่สุด, 3.50-4.49 ระดับมาก, 2.50-3.49 ระดับปานกลาง, 1.50-2.49 ระดับน้อย และ 1.00-1.49 ระดับน้อยที่สุด และการประเมินความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส 3 มิติ จำนวน 9 ข้อ (มาตราส่วนประเมิน 3 ระดับ) โดยมีเกณฑ์การแปลผล คือ 2.34-3.00 ระดับสูง, 1.67-2.33 ระดับปานกลาง และ 1.00-1.66 ระดับต้องปรับปรุง 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเจาะลึกมุมมองต่อการเป็นศูนย์เวลเนส จุดแข็งขององค์กร ปัญหาอุปสรรค ความกังวลด้านการแข่งขัน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ต้องการรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

ด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ได้นำเสนอแบบสอบถามต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งผลการประเมินพบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ทุกข้อ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนด้านความเชื่อมั่น (Reliability) นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ประกอบการนวดแผนไทยนอกพื้นที่ศึกษา จำนวน 30 แห่ง และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และด้านความพร้อมในการยกระดับมีค่าเท่ากับ 0.82 สำหรับเครื่องมือเชิงคุณภาพได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการหลังได้รับรองจริยธรรมการวิจัย ช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2569 โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณได้ลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบตอบอย่างอิสระ และตรวจสอบความสมบูรณ์ทันทีที่ได้รับคืน เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย (Missing data) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนัดหมายสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้เวลาแห่งละ 45-60 นาที โดยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม (Field notes) ทันทีหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ รวมถึงมีการปกปิดข้อมูลสถานประกอบการด้วยการใช้รหัส (Coding)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณประมวลผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การแปลผลตัวแปรสำหรับแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ (ปัจจัยการบริหารจัดการ) ดังนี้: ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 ระดับมากที่สุด, 3.50-4.49 ระดับมาก, 2.50-3.49 ระดับปานกลาง, 1.50-2.49 ระดับน้อย และ 1.00-1.49 ระดับน้อยที่สุด รวมทั้งเกณฑ์สำหรับมาตราส่วน 3 ระดับ (ความพร้อมในการยกระดับ) คือ: ค่าเฉลี่ย 2.34-3.00 ระดับสูง, 1.67-2.33 ระดับปานกลาง และ 1.00-1.66 ระดับต้องปรับปรุง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงอนุมานแบบนอนพาราเมตริก (Non-parametric statistics) ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบจัดอันดับของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และใช้เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ (r_s) ดังนี้: 0.81-1.00 คือ ความสัมพันธ์ระดับสูงมาก, 0.61-0.80 คือ ความสัมพันธ์ระดับสูง, 0.41-0.60 คือ ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง, 0.21-0.40 คือ ความสัมพันธ์ระดับต่ำ และ 0.00-0.20 คือ ความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์

เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ (Coding) และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ (Thematic Synthesis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยยึดหลักเคารพในบุคคล (Respect to person) ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์พร้อมทั้งขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิปฏิเสธหรือถอนตัวได้ตลอดเวลา ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บเป็นความลับ โดยไฟล์บันทึกเสียงจะถูกทำลายหลังจากการถอดความเสร็จสิ้น และปกปิดข้อมูลที่อาจระบุตัวตนของสถานประกอบการ ทั้งนี้ โครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ประเภทการทบทวนแบบยกเว้น (Exemption Review) รหัสโครงการ REC 690019 เอกสารรับรองเลขที่ COE 022/2569 รับรองวันที่ 9 เมษายน 2569 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2570

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสถานประกอบการ

หน่วยวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of Analysis) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานประกอบการจำนวน 9 แห่ง โดยมีผู้ประกอบการหรือผู้จัดการเป็นตัวแทนผู้ให้ข้อมูลหลักแห่งละ 1 คน จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.89 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 44.44 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.56 ในด้านประสบการณ์ดำเนินธุรกิจ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 55.56 และมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.56) ยังไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เวลเนส สำหรับข้อมูลสถานประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นกิจการนวดเพื่อสุขภาพ ร้อยละ 66.67 และมีบุคลากรให้บริการจำนวน 5-10 คน ร้อยละ 66.67 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในสถานประกอบการ (N = 9)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	1	11.11
หญิง	8	88.89
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	2	22.22
30–40 ปี	2	22.22
41–50 ปี	4	44.44
51 ปีขึ้นไป	1	11.11
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	22.22
ปริญญาตรี	5	55.56
สูงกว่าปริญญาตรี	2	22.22

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ		
ต่ำกว่า 5 ปี	5	55.56
5 ปีขึ้นไป	4	44.44
การได้รับการอบรมเกี่ยวกับศูนย์เวลเนส		
เคยได้รับการอบรม	4	44.44
ไม่เคยได้รับการอบรม	5	55.56
ประเภทใบอนุญาตประกอบกิจการ		
นวดเพื่อสุขภาพ	6	66.67
สปาเพื่อสุขภาพ	3	33.33
จำนวนบุคลากรผู้ให้บริการ		
ต่ำกว่า 5 คน	2	22.22
5–10 คน	6	66.67
11 คนขึ้นไป	1	11.11

2. ระดับปัจจัยด้านการบริหารจัดการและระดับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส

ผลการประเมินปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการ 5 ด้าน พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.21) โดยด้านที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัย รองลงมา คือ ด้านบุคลากรและสมรรถนะ ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุด คือ ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย

สำหรับระดับความพร้อมในการยกระดับมาตรฐานเป็นศูนย์เวลเนส พบว่า ภาพรวมสถานประกอบการมีความพร้อมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 2.63, S.D. = 0.37) โดยมีความพร้อมด้านผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อย่างไรก็ตาม ความพร้อมด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส (N = 9)

ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการ (คะแนนเต็ม 5)	**4.58**	**0.21**	**มากที่สุด**
1.1 ด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัย	4.70	0.28	มากที่สุด
1.2 ด้านบุคลากรและสมรรถนะ	4.67	0.32	มากที่สุด
1.3 ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.65	0.25	มากที่สุด
1.4 ด้านระบบบริหารจัดการ	4.60	0.34	มากที่สุด
1.5 ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย	4.28	0.40	มาก

ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
2. ความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส (คะแนนเต็ม 3)	**2.63**	**0.37**	**สูง**
2.1 ความพร้อมด้านผลลัพธ์	2.80	0.35	สูง
2.2 ความพร้อมด้านโครงสร้าง	2.58	0.45	สูง
2.3 ความพร้อมด้านกระบวนการ	2.50	0.42	สูง

หมายเหตุ: 1. เกณฑ์การแปลผลเครื่องมือปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (5 ระดับ): 4.50-5.00 = มากที่สุด, 3.50-4.49 = มาก, 2.50-3.49 = ปานกลาง, 1.50-2.49 = น้อย, 1.00-1.49 = น้อยที่สุด 2. เกณฑ์การแปลผลเครื่องมือความพร้อม (3 ระดับ): 2.34-3.00 = สูง, 1.67-2.33 = ปานกลาง, 1.00-1.66 = ต้องปรับปรุง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส

จากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบจัดอันดับของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการในภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r_s = 0.68, $p < 0.05$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านระบบบริหารจัดการ และด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงมากกับความพร้อมในการยกระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r_s = 0.85 และ 0.82 ตามลำดับ, $p < 0.05$) รองลงมาคือ ด้านบุคลากรและสมรรถนะ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับความพร้อมในการยกระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r_s = 0.65, $p < 0.05$) ซึ่งหมายความว่า หากสถานประกอบการมีระบบงานและมาตรฐานความปลอดภัยที่รัดกุม ตลอดจนมีบุคลากรที่มีสมรรถนะดี จะส่งผลให้มีความพร้อมในการเป็นศูนย์เวลเนสที่สูงขึ้นตามไปด้วย ส่วนด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม (r_s = 0.58) และด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย (r_s = 0.45) ไม่พบความสัมพันธ์กับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานประกอบการ	ความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส (ภาพรวม) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_s)
ภาพรวมปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	**0.68***
1. ด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัย	0.82*
2. ด้านบุคลากรและสมรรถนะ	0.65*
3. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม	0.58
4. ด้านระบบบริหารจัดการ	0.85*
5. ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย	0.45

หมายเหตุ: *มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) ส่วนค่าที่ไม่มีเครื่องหมาย * หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \geq 0.05$)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการบูรณาการข้อมูลแบบผสมผสาน

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการจากสถานประกอบการทั้ง 9 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการถอดความให้รหัสปกปิดตัวตน (P1 - P9) และจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Thematic Analysis) มีการนำผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนี้ บูรณาการร่วมกับผล

วิเคราะห์เชิงปริมาณ สามารถสังเคราะห์เป็นประเด็นหลัก (Themes) ได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. มุมมองและแรงจูงใจต่อการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก โดยมองว่า "ศูนย์เวลเนส" เป็นการเปลี่ยนผ่านสู่การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมเชิงป้องกัน ซึ่งทัศนคติเชิงบวกนี้สอดคล้องและช่วยอธิบายผลเชิงปริมาณที่พบว่า สถานประกอบการมีคะแนนความพร้อม "ด้านผลลัพธ์" อยู่ในระดับสูงที่สุด ดังคำกล่าวที่ว่า "ศูนย์เวลเนสจะเปลี่ยนมุมมองจากมารักษาตอนมีปัญหา เป็นดูแลตัวเองก่อนที่จะมีปัญหา" (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P8)

2. ศักยภาพและจุดแข็งของสถานประกอบการ ผู้ประกอบการระบุว่า จุดแข็งที่มีอยู่ในปัจจุบันคือประสบการณ์การให้บริการ และบรรยากาศร้านที่เน้นความสะอาด อย่างไรก็ตาม ในด้านบุคลากร ผู้ประกอบการตระหนักว่าพนักงานนวดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ดังคำกล่าว "พนักงานนวดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่มากกว่าการนวด (Beyond Massage) เช่น ทักษะการสื่อสาร และการให้คำปรึกษาเชิงเวลเนส"* (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4)

3. อุปสรรคและข้อจำกัดในการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ข้อจำกัดที่ท้าทายที่สุดคือ "ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์" ในการจัดหาอุปกรณ์ช่วยชีวิต (First Aid/AED) และ "การจัดการระบบข้อมูล" เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบจัดเก็บประวัติสุขภาพที่เป็นมาตรฐานต้องอาศัยเวลา ซึ่งข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาอธิบายสาเหตุที่คะแนน "ความพร้อมด้านกระบวนการ" อยู่ในระดับต่ำที่สุดจากการประเมินเชิงปริมาณ ดังคำกล่าวที่ว่า "ทำได้ แต่อาจต้องจัดระบบให้ชัดขึ้น เพราะบางร้านอาจยังทำแบบง่าย ๆ อยู่ ถ้ามีแนวทางหรือแบบฟอร์มให้ก็จะช่วยให้เป็นระบบมากขึ้น"(ผู้ให้ข้อมูลรหัส P6)

4. ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ สอดคล้องกับผลเชิงปริมาณที่พบว่า "ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย" มีคะแนนต่ำที่สุด ผู้ประกอบการจึงเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) สนับสนุนองค์ความรู้โดยจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติ 2) สนับสนุนงบประมาณหรือมาตรการจูงใจทางการเงิน และ 3) ส่งเสริมการตลาด โดยช่วยประชาสัมพันธ์สถานประกอบการที่ผ่านการรับรอง เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้างและเพิ่มโอกาสในการสร้างเครือข่าย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการประเมินระดับความพร้อมในการยกระดับสถานประกอบการนวดแผนไทยเป็นศูนย์เวลเนสพบว่าในกลุ่มสถานประกอบการเป้าหมายจำนวน 9 แห่งที่ศึกษา ภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับสูง (ซึ่งเป็นการประเมินจากการรับรู้ตนเองของผู้ให้ข้อมูล ยังไม่รวมถึงการประเมินรับรองมาตรฐานจริงจากหน่วยงานภายนอก) โดยความพร้อมด้านผลลัพธ์และด้านโครงสร้างมีคะแนนประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของนโยบายศูนย์เวลเนสที่มุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานสถานที่และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2564) อย่างไรก็ตาม ความพร้อมด้านกระบวนการ โดยเฉพาะการจัดการข้อมูลสุขภาพเชิงระบบ กลับเป็นมิติที่มีความพร้อมต่ำที่สุด ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ช่วยยืนยันว่า ข้อจำกัดสำคัญ คือ การปรับตัวสู่ระบบจัดเก็บข้อมูลสุขภาพที่เป็นมาตรฐาน ผลการศึกษานี้อธิบายผ่านทฤษฎีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ที่ระบุว่าการยกระดับคุณภาพบริการสุขภาพจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูประบบงาน มากกว่าการเปลี่ยนเพียงโครงสร้างทางกายภาพ (Caci et al., 2025) การเปลี่ยนผ่านไปสู่การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม จึงเรียกร้องให้องค์กรต้องมีขีดความสามารถในการจัดการกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น (โชคประสิทธิ์, 2567; Pattanapokinsakul et al., 2025)

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านการบริหารจัดการ พบว่าด้านมาตรฐานบริการและความปลอดภัยมีผลการประเมินสูงสุด ซึ่งผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานว่า อาจสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของธุรกิจบริการสุขภาพภายหลังวิกฤตการณ์โควิด-19 ที่ผู้ประกอบการตระหนักดีว่า มาตรฐานความปลอดภัยได้กลายเป็น

ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค (ธนัชพร พึงจิตประไพ และ จิรฉัตร ศรีเบญจโชติ, 2566) การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพอย่างเคร่งครัด จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่คุณภาพการบริการที่ดีขึ้น (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563) นอกจากนี้ ปัจจัยด้านบุคลากรยังเป็นสิ่งท้าทาย โดยข้อมูลเชิงคุณภาพเน้นย้ำว่าพนักงานนวดต้องได้รับการพัฒนาทักษะ "ที่มากกว่าการนวด" ซึ่งแม้งานวิจัยครั้งนี้จะไม่ได้วัดตัวแปรความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยตรง แต่วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า ทักษะดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่าเชิงสุขภาพ (Sangsri et al., 2021) และส่งผลต่อการบอกต่อที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ (แสงอรุณ วรากุลศิริศักดิ์ และ อุมาวรรณ วาทกิจ, 2564) ประกอบกับผลการทดสอบสถิติของการศึกษานี้ ที่ยืนยันว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนส

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านการตลาดและการสร้างเครือข่ายมีผลการประเมินต่ำที่สุด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนอุปสรรคสำคัญด้านข้อจำกัดของงบประมาณ ประกอบกับลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มักมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทักษะการตลาดดิจิทัล (ณัฏฐ์ณิภาภัค อุปนันท์ และคณะ, 2568) การขาดเครือข่ายความร่วมมือทำให้สถานประกอบการสูญเสียโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การบูรณาการผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นถิ่นเข้ากับบริการสปา (ภานุวัฒน์ กิจเกศาเจริญ และ พสชนันท์ บุญช่วย, 2567) หรือการเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ (วนิดา อ่อนละมัย และคณะ, 2567) ยิ่งไปกว่านั้น อุปสรรคด้านต้นทุนในการปรับปรุงโครงสร้างและจัดหาอุปกรณ์ช่วยชีวิต (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2564) ยังเป็นข้อจำกัดที่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ระบุว่า ศักยภาพด้านทุนเป็นความท้าทายหลักของผู้ประกอบการในจังหวัดขอนแก่น (Khotnarin, 2025)

บทสรุปจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า สถานประกอบการนวดแผนไทยเฉพาะกลุ่มที่ศึกษา มีศักยภาพและแรงจูงใจเชิงบวกในการยกระดับสู่การเป็นศูนย์เวลเนส อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวต้องอาศัย "ความพร้อมเชิงระบบ" ที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพยากรภายในอย่างมีประสิทธิภาพ (ธารากร ธาราธำรงฤทธิ์ และคณะ, 2567) การยกระดับมาตรฐานที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Janchai et al., 2023) แต่อาจเป็นส่วนสนับสนุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ให้สอดรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่การเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, 2567)

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญประการแรก คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเพียง 9 แห่ง ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการศึกษาจึงสามารถสะท้อนบริบทได้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างนี้เท่านั้น ไม่สามารถนำผลไปสรุปอ้างอิง (Generalization) ว่าเป็นตัวแทนของสถานประกอบการทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่นได้ ประการที่สอง ข้อมูลความพร้อมในการยกระดับเป็นศูนย์เวลเนสได้มาจากการตอบแบบสอบถามประเมินตนเอง (Self-report) ของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนหรือเกิดอคติเข้าข้างตนเอง (Bias) และยังไม่ได้รับการตรวจสอบการผ่านเกณฑ์มาตรฐานจริงจากผู้ประเมินภายนอก การนำผลการศึกษาไปใช้จึงควรพิจารณาภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ด้านองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติ ควรทดลองนำร่องการใช้คู่มือแนวทางปฏิบัติ และขั้นตอนการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นศูนย์เวลเนสที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับบริบทของวิสาหกิจขนาดย่อม พร้อมทั้งมีตัวชี้วัดประเมินผลความเข้าใจก่อนและหลังการนำไปใช้ เพื่อลดความสับสนในข้อกำหนด

2. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะพนักงานนวดให้มีขีดความสามารถด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ตามความต้องการของผู้ประกอบการ เช่น ทักษะการสื่อสาร การซักประวัติสุขภาพเบื้องต้น และการให้คำปรึกษาเชิงเวลเนส

3. ด้านระบบสารสนเทศ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนแพลตฟอร์มระบบจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์พื้นฐาน (เช่น ประวัติสุขภาพผู้รับบริการ) ที่เหมาะกับสถานประกอบการรายย่อย โดยต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานการรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการเป็นหลัก เพื่อแก้ปัญหาด้านกระบวนการจัดการข้อมูล

4. ด้านงบประมาณและการตลาด ควรนำเสนอเป็นแนวทางให้หน่วยงานระดับนโยบายพิจารณามาตรการจูงใจทางการเงิน เช่น การลดหย่อนภาษี หรือเงินทุนสนับสนุน เพื่อลดภาระต้นทุนในการปรับปรุงสถานที่ ตลอดจนช่วยประชาสัมพันธ์สถานประกอบการที่ผ่านการรับรอง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนุนเสริมโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในเขตสุขภาพเดียวกัน และออกแบบวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้ เพื่อเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างให้เพียงพอต่อการใช้สถิติเชิงอนุมาน ในการทดสอบความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของตัวแปรได้อย่างแม่นยำและครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์ของการได้รับการรับรอง โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน เช่น ต้นทุนในการยกระดับ ผลตอบแทนจากการลงทุน และคุณภาพบริการแบบองค์รวม ทั้งระยะก่อนและหลังการรับรอง รวมทั้งควรมีการประเมินการผ่านเกณฑ์มาตรฐานจริง โดยใช้ผู้ประเมินภายนอก เพื่อลดอคติจากการประเมินตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2564). *คู่มือเวลเนส พ.ศ. 2564*. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). *พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559*. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2567). *ข้อมูลสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ได้รับอนุญาต ปี 2567* [ชุดข้อมูล]. กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

โชคประสิทธิ์ ป. (2567). เศรษฐศาสตร์แห่งสุขภาพและความงาม: การดูแลสุขภาพและการนวดสปาในมุมมองเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม. *วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9*(2), 96-114.

ณัฏฐ์ณิภาภัค อุปนันท์, ชีวัน ทองสอดแสง, จิรัฐติกาล วุฒิพันธุ์, และ สุมินทร เบ้าธรรม. (2568). คุณลักษณะผู้ประกอบการและนวัตกรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทธุรกิจผลิตสินค้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *Journal of Social Science for Local Development Rajabhat Mahasarakham University, 9*(2), 168-182.

ธนัชพร พึงจิตประไพ, และ จิรฉัตร ศรีเบญจโชติ. (2566). กลยุทธ์การตลาดเชิงบูรณาการเพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: กรณีศึกษาธุรกิจสปาและนวดแผนไทยภายใต้สถานการณ์โควิด-19. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6*(4), 142-158.

ธารากร ธาราธำรงฤทธิ์, เอื้ออัมพร ทิพยทิฆัมพร, และ บุญญาดา นาสมบูรณ์. (2567). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 14*(3), 1129-1145.

ภานุวัฒน์ กิจเกศาเจริญ, และ พสชนันท์ บุญช่วย. (2567). ศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรไทยของธุรกิจสปาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *Journal of Social Science and Cultural, 8*(8), 262-273.

วนิดา อ่อนละมัย, ศรัณย์ ทั่งพรม, และ อรุณรัตน์ ศรีมณี. (2567). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในจังหวัดขอนแก่น เพื่อสนับสนุนการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8*(2), 244-267.

สำนักงานจังหวัดขอนแก่น. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2566–2570 ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567*. สำนักงานจังหวัดขอนแก่น.

แสงอรุณ วรากุลศิริศักดิ์, และ อุมาวรรณ วาทกิจ. (2564). คุณภาพการบริการที่สัมพันธ์กับการบอกต่อของธุรกิจสปา: ธุรกิจบริการในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทอีสเทิร์น, 11*(2), 29-45.

Caci, L., Nyantakyi, E., Blum, K., Sonpar, A., Schultes, M.-T., Albers, B., & Clack, L. (2025). Organizational readiness for change: A systematic review of the healthcare literature. *Implementation Research and Practice, 6*, 1-15.

Global Health Division, Office of Permanent Secretary, Ministry of Public Health, Thailand. (2021). *Thailand global health action plan 2021-2027*. Ministry of Public Health.

Janchai, M., Leelapattana, W., & Janchai, N. (2023). A study of Thai massage service quality effect on international tourist confidence. *Academica Turistica, 16*(2), 345-355.

Khotnarin, R. (2025). Development of a model for upgrading business establishments into Wellness Center in Maha Sarakham Province to support Health Economic Policy. *Academic Journal of Mahasarakham Provincial Public Health Office, 9*(18), 26-40.

Pattanapokinsakul, K., Kattiyapornpong, U., Niyomdecha, L., & Sangthong, S. (2025). The evolution and future of wellness tourism: A two-phase review and a six-dimensional thematic framework. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies, 25*(3), 819-832.

Sangsri, E., Chattukul, A., Chadchavalpanichaya, K., Pholkerd, P., & Lavong, A. (2021). Examining service quality of Thai tradition massage: An empirical analysis. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University, 13*(1), 109-130.